має бути забезпечення добробуту і оптимального відтворення населення в країні та її регіонах.

На жаль, на сьогоднішній день, регіональна політика є малоефективна: її складові неузгоджені між собою. Більшість заходів, які обґрунтовувалися раніше, не виконуються.

Так, серед усіх заходів соціально-демографічної політики в наш час реально виконується виплата разової допомоги при народженні дитини. Усі інші заходи виявляються недостатніми для забезпечення оптимального відтворення населення України, залишаючись на рівні гасел і декларацій.

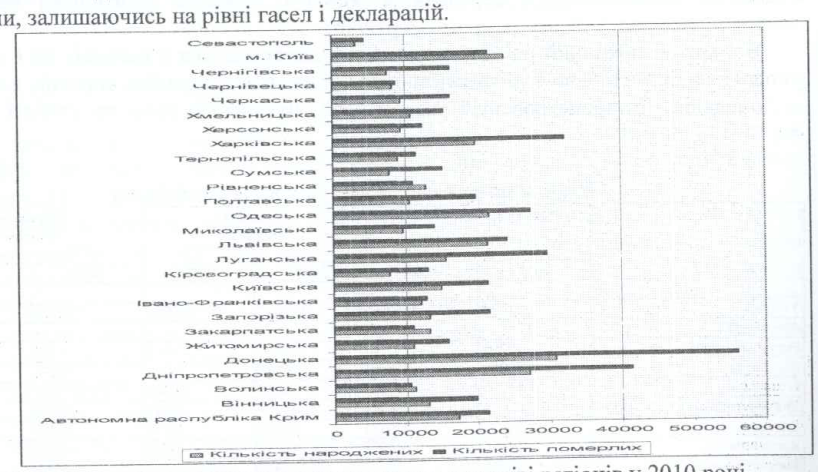

Рис. 4. Кількість народжених та померлих в розрізі регіонів у 2010 році

В таких умовах, основні заходи держави мають бути спрямовані на забезпечення економічного зростання та підвищення рівня життя населення і, безумовно, на покращення екологічної ситуації в Україні.

Список використаних джерел

1. Борода М. Звідки беруться діти : політика, спрямована на підвищення народжуваності в Україні / М. Борода // Перспективні дослідження. - №1. - 2009.
2. Всеукраїнський тиждень планування сім'ї та збереження репродуктивного здоровя [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://medicallaw.org.ua/novini/article/30/.
3. Головне управління охорони здоров'я ЛОДА [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www. http://uoz.lviv.ua/images/.
4. Укрінформ фото [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://photo.ukrinform.ua/ukr/current/photo.php?id=293713.

Шевчук О. И. Региональные особенности рождаемости в Украине.
Проанализировано влияние экологической ситуации на рождаемость и смертность населения в Украине. Освещены региональные особенности естественного прироста в регионах. Очерченно мероприятия, направленные на улучшение региональной политики в стране.
Ключевые слова: экология, рождаемость, смертность, возрастной состав, социально демографическая политика, регион.

Shewchuk O. I. The regional features of birth-rate in Ukraine.
Influence of ecological situation is analyzed on a birth-rate and death rate of population in Ukraine. The regional features of natural increase are lighted up in regions. Measures are outlined, which are directed on the improvement of regional policy in a country.
Key words: ecology, birth-rate, death rate, age composition, socially demographic policy, region.

УДК [330.3:504]:332.122

І.Ф. Ясіновська

Проблеми забезпечення сталого розвитку регіонів країни в трансформаційний період

Стаття присвячена дослідженню актуальних проблем розвитку регіонів України, зокрема Львівщини, на основі проведення аналізу їх сучасного стану. Визначені напрями покращення фінансово-економічного стану регіонів.
Ключові слова: регіони, регіональний розвиток, глобалізація, регіоналізація, фінансовий результат, обсяги виробництва, фінансово-економічний стан, інвестиції, інвестиційна діяльність, економічна криза, суб'єкт господарювання, аналіз, проблеми, види економічної діяльності.

Об'єктивна реальність в Україні вимагає створення ефективно функціонуючого господарства, яке б сприяло найбільш повному задоволенню потреб кожного громадянина зокрема та суспільства загалом. Важливе місце в цьому процесі займає реформування регіональних господарських систем, яке відбувається під впливом глобалізації та регіоналізації.

Кожен окремий регіон характеризується єдністю та цілісністю. Водночас усі вони різняться між собою певним поєднанням природних, географічних, демографічних, екологічних, економічних, соціальних, культурних та інших ознак. Проте, саме в регіонах поєднуються інтереси держави, безпосередньо реалізується її соціально-економічна політика, задовольняється основна частина матеріальних і духовних потреб людини.

Велика кількість наукових праць присвячена проблемам регіонального розвитку економіки України, зокрема Алимова О., Амоші О., Белінської Я., Долішнього М., Жаліло Я., Лебединського Ю., Лисецького А., Лукінова І., Мазура А, Паламарчука О., Піхоцького В., Сологуб В., Столярова В, Тимчука М., Фащевського М, Чумаченка М. та інших вчених.

У статті ставилось завдання дослідити актуальні проблеми розвитку регіонів України, зокрема Львівщини, на основі проведення аналізу сучасного стану, а також окреслити основні підходи покращення їх фінансово-економічного стану в перспективі.

Демографічна криза охопила території усіх регіонів країни. Станом на 1 січня 2010 р. в Україні проживало 46,0 млн. осіб, що на 6,7% менше у порівнянні з початком 2001 р. За даний період зменшилась чисельність наявного населення в

усіх регіонах країни, найбільші темпи скорочення спостерігаються у Донецькій, Дніпропетровській, Луганській областях.

Смертність серед жителів країни перевищує народжуваність як за абсолютними показниками, так і з розрахунку на 1 тис. жителів. У 2009 р. спостерігаємо подальше скорочення чисельності населення регіонів країни. Так, природне скорочення населення спостерігалось у 23 регіонах країни, та тільки в м. Києві, Закарпатській, Рівненській і Волинській областях зареєстровано природний приріст населення (відповідно 4196, 2632, 2129 і 662 осіб).

Досить активним є міграційний рух населення. Більшість мігруючого населення є особами працездатного віку. Здобуття вищої освіти, пошук місця роботи з вищою оплатою праці, забезпечення кращих умов життя часто виступають причиною до переїзду окремих осіб за межі місць їх постійного проживання.

Особливо важкого удару по фінансово-економічному становищі регіонів завдала економічна криза. Криза відчувалась у суб'єктів господарювання майже усіх видів економічної діяльності. Фінансовий результат суб'єктів господарювання став негативним. Розмір чистого прибутку підприємств України в розрізі регіонів показаний на рис. 1.

Вище зазначені причини спровокували зменшення обсягів виробництва продукції, робіт, послуг в регіонах та в країні загалом. Зокрема, індекс виробництва промислової продукції в Україні у 2009 р. до 2008 р. становив 78,1%, у Львівській області – 80,0%. Протягом 2009 р. підприємствами країни виконано будівельних робіт на суму 37,9 млрд. грн., що у порівнянних цінах становить 51,8% до обсягів будівництва 2008 р., підприємствами Львівської області – 54,5%. Скорочення обсягів будівельних робіт зумовлене скороченням усіх основних видів будівельної діяльності.

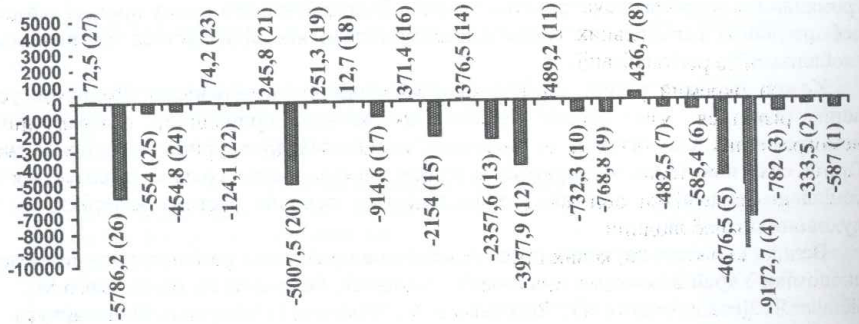

1 – АРК; 2 – Вінницька; 3 – Волинська; 4 – Дніпропетровська; 5 – Донецька; 6 – Житомирська; 7 – Закарпатська; 8 – Запорізька; 9 – Івано-Франківська; 10 – Київська; 11 – Кіровоградська; 12 – Луганська; 13 – Львівська; 14 – Миколаївська; 15 – Одеська; 16 – Полтавська; 17 – Рівненська; 18 – Сумська; 19 – Тернопільська; 20 – Харківська; 21 – Херсонська; 22 – Хмельницька; 23 – Черкаська; 24 – Чернівецька; 25 – Чернігівська; 26 – м. Київ; 27 – м. Севастополь.

Рис. 1. Чистий прибуток (збиток) підприємств за регіонами за 2009 р., млн. грн. [6]

За 2009 р. підприємствами транспорту перевезено 695,7 млн. т вантажів, що становило 78,1% від обсягу перевезень вантажів за 2008 р., вантажообіг становив 77,5% від обсягу 2008 р. Фізичний обсяг оптового товарообороту становив 80,7% відповідно 2008 р., роздрібної торгівлі – 83,4% (у Львівській області – 87,8%). Оборот ресторанного господарства за 2009 р. проти 2008 р. склав 84,4%. Обсяг роздрібного товарообороту підприємств, які здійснюють діяльність із роздрібної торгівлі та ресторанного господарства, за 2009 р. склав 79,4% від обсягу 2008 р., у Львівській області – 86,1%.

Погіршення фінансового стану підприємств, скорочення обсягів виробництва призвели до зростання безробіття. Так, рівень зайнятості населення у 2009 р. в цілому в країні становив 57,7%, в той час, як ще у 2008 р. він був на рівні 59,3%. Найвищий рівень зайнятості населення зафіксований у столиці (63,1%), м. Севастополь (61,1%), Автономній Республіці Крим (60,0%), а найнижчий – в Івано-Франківській (51,9%), Тернопільській (52,9%) та Рівненській (55,5%) областях.

При цьому рівень економічної активності населення у 2009 р. в Україні залишився на рівні 2008 р. та становив 63,3%. Під економічно активним населенням розуміємо населення віком 15–70 років, яке протягом певного періоду забезпечує пропозицію робочої сили для виробництва товарів та послуг. Економічно активними вважаються особи, зайняті економічною діяльністю, яка приносить доход, та безробітні.

В залежності від специфіки регіону існують і різні проблеми, проте ряд з них є схожими або спільними для усіх регіонів, серед них: значна залежність від імпорту товарів, проблеми економік великих торгівельних партнерів нашої країни, зменшення довіри населення до банківської системи тощо. Перелічені чинники тільки посилюють дію кризи та провокують зростання рівня безробіття та погіршення добробуту населення.

Важливим для зростання економіки будь-якого регіону є значення інвестиційного чинника. Проаналізуємо ситуацію з інвестиціями на Львівщині. Протягом останніх років обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку Львівської області зростали. Так, найбільші обсяги іноземних інвестицій за весь період інвестування були здійснені у 2007-2008 рр. В 2009 р. обсяги прямих іноземних інвестицій у підприємства та організації Львівщини були на 26,4% меншими, як у 2008 р.

Удвічі меншим середньодержавного значення був обсяг прямих іноземних інвестицій з розрахунку на одну особу у Львівській області, який становив 439 доларів. Більші обсяги іноземних інвестицій припадають на одного мешканця столиці, Дніпропетровської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської та Харківської областей.

У 2009 р. значно зменшились обсяги іноземних інвестицій у сільське господарство, промисловість, торгівлю, діяльність готелів і ресторанів, будівництво. Водночас, більш, як у два рази зросли інвестиції у фінансову сферу. Незважаючи на зменшення обсягів іноземних інвестицій у промисловість, саме промисловість та фінансова діяльність Львівщини є найбільш привабливими для іноземних інвесторів, оскільки на них припадає більше 60% загального обсягу прямих іноземних інвестицій.

Фінансово-економічна криза стала причиною зниження інвестиційної привабливості підприємств у 2009 р. Скоротилась кількість реалізованих інвестиційно-інноваційних проектів, зменшились обсяги капітальних та прямих іноземних інвестицій, тощо.

Впродовж 2009 р. на розвиток економіки Львівщини було спрямовано 8382,2 млн. грн. капітальних інвестицій, обсяг інвестицій в основний капітал становив 6707,6 млн. грн. Порівняно з 2008 р. інвестиції скоротилися на 44,7%, у той час як протягом 2000-2008 рр. прослідковується чітка тенденція їх росту.

Скорочення інвестицій у цілому в країні у 2009 р. становило 41,5%. Питома вага Львівської області у загальнодержавному обсязі капіталовкладень склала 4,4%. За рівнем даного показника Львівщина з-поміж регіонів України посіла восьме місце (після столиці, Дніпропетровської, Донецької, Одеської, Київської, Харківської та Полтавської областей), а за темпами зростання – шістнадцяте місце.

Звичайно ж, що таке скорочення інвестицій негативно позначається на розвитку регіонів та країни загалом. Тому дуже важливо сприяти нарощуванню обсягів інвестиційних надходжень, що можливо за допомогою наступних заходів: розробка місцевими органами влади різного роду програм та концепцій щодо залучення інвестиційних коштів в економіку регіонів; спрощення процесу отримання дозволу на виконання інвестиційних проектів; формування диференційованого підходу кожного окремого регіону, в залежності від його специфіки, напрямів стимулювання інвестицій.

Важливим інструментом державного регулювання, що допомагає підтримувати необхідні економічні пропорції, забезпечує узгоджене цілеспрямоване функціонування всіх ланок господарської системи суспільства є стратегічне планування розвитку регіонів.

Для економіки України стратегічне планування особливо актуальне, тому що дозволяє передбачати процеси розвитку приватизації та демонополізації, становлення різних форм власності, наслідки технічного оновлення виробництва і тому подібне. У міру стабілізації економіки розширюються можливості для виявлення закономірностей та тенденцій регіонального розвитку, підвищується ступінь передбаченості змін та поведінки різних суб'єктів господарювання [3, с. 24].

На регіональному рівні розробляються стратегії розвитку регіонів України, виходячи з того, що усі вони розміщені у різних природно-кліматичних зонах, мають різні природні, трудові, фінансові ресурси, володіють різною транспортною інфраструктурою та іншими особливостями. Основною метою «Стратегії розвитку Львівської області до 2015 року» є підвищення якості життя населення та майбутніх поколінь, створення умов для їх самореалізації та розвитку.

Нинішній стан економіки України характеризується поступовим збільшенням диференціації рівнів економічного і соціального розвитку регіонів та обсягів податкових і неподаткових доходів, які надходять до їх бюджетів. Для вирішення економічних та пов'язаних з ними соціальних питань необхідні подальші перетворення, а саме – реформування міжбюджетних відносин, яке в країні здійснюється значно повільніше, ніж реформування усієї економіки в цілому, що може стати серйозною загрозою для започаткованого економічного зростання. Тому проблеми удосконалення системи організації міжбюджетних відносин в країні, зокрема в частині формування фінансових ресурсів регіонів, залишаються вкрай

актуальними [5, с. 107].

Негативними соціальними наслідками світової кризи у регіонах є зниження ділової активності суб'єктів господарювання, що призводить до погіршення рівня життя населення, зменшення платоспроможності, скорочення надходжень до бюджетів.

Зниження динаміки реальних доходів населення та поширення бідності, поляризація суспільства – результат не тільки падіння рівня виробництва і стрімкої інфляції, але й відсутності стратегії соціальної політики, яка має адаптувати суспільство до сучасної моделі господарювання. Сьогодні найважливішим у сфері соціальної політики є суттєве підвищення її ефективності, концентрація зусиль для вирішення найгостріших соціальних проблем, опрацювання нових механізмів реалізації соціальної політики, більш раціональне використання фінансових і матеріальних ресурсів соціальної сфери [1, с. 70-71].

Особливості економічного, соціального, культурного характеру поглиблюють регіональну диференціацію доходів населення. При розробці стратегій економічного і соціального розвитку регіонів важливо враховувати чинники, які породжують надмірну диференціацію регіонів, оскільки вона здатна породжувати різного роду небезпечні суперечності членів суспільства.

Негативні тенденції розвитку регіонів вимагають формування комплексного підходу до їх подолання, вирішення економічних та соціальних проблем. Дуже важливо сформувати таке середовище, в якому соціально-економічні системи регіонів стабільно розвивалися та відбувалося б розширене відтворення. Для цього потрібно віднайти оптимальне поєднання природи та суспільства. Позитивні зміни економічної ситуації в одному з регіонів позначаться на розвитку інших, оскільки всі вони взаємопов'язані.

Важливим напрямом розвитку регіонів є власне регулювання пропорцій оптимального розміщення продуктивних сил, з врахуванням місцевих ресурсів, існуючих систем розселення, особливостей історичного розвитку. Водночас, оптимальність визначається не тільки рівнем розвитку соціально-економічних потенціалів регіонів, а й роллю та місцем національної економіки у світовому економічному просторі.

Список використаних джерел

1. Гнибіденко І. Вплив світової фінансово-економічної кризи на соціальну сферу України / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2009. – № 7. – С. 64-74.
2. Економічна криза в Україні: виміри, ризики, перспективи. – Жаліло Я.А., Бабанін О.С., Белінська Я.В. та ін. / за заг. ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2009. – 142.
3. Ісаченко Д.А. Практика стратегічного планування розвитку регіонів / Д.А. Ісаченко // Регіональна економіка. – 2009. – № 4. – С. 24-32.
4. Капітальні інвестиції у Львівській області у 2009 році: стат. збірник. – Львів : ГУС у Львівській області, 2010. – 84 с.
5. Піхоцький В.Ф. Державне забезпечення соціальних потреб регіонів / В.Ф. Піхоцький // Регіональна економіка. – 2010. – № 1. – С. 107-113.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www. ukrstat.gov.ua.